

V Brně, 31. ledna 2012

Oponentský posudek na diplomovou práci Lenky Gyaltso, *Thangky – tibetské obrazy s příběhem*, Praha 2011, 194 s.

Předložená diplomová práce představuje výsledek mnoholetého pozoruhodného a odměny hodného úsilí. Diplomantka nejenom shromáždila téměř všechnu základní a relevantní literaturu v oblasti tibetského (a bönistického) sakrálního umění, ale také ji patřičně v práci použila a následně tyto poznatky aplikovala na charakteristiku čtrnácti tibetských thanegk ze sbírek Národní galerie v Praze (s. 181-194, *Thangky – katalog*).

Text se nejprve věnuje stručnému přehledu buddhistické nauky (s. 7-10), což tvoří vhodný úvod k další části, jež se soustřeďuje na zahraniční zdroje tibetského sakrálního umění (s. 11-17). Kapitola, která se podrobně věnuje tibetskému malířství (s. 18-53) přináší informace ohledně funkce, klasifikace a samotné přípravy thanegk. Následující text (s. 57-61) stručně, ale výstižně pojednává o okolnosti, která z thangky činí sakrální předmět (nikoliv „umělecké dílo v západním pojetí“), totiž *rituál* spojený s thangkami. Další kapitola se velmi podrobně věnuje dějinám tibetské tvorby thanegk (s. 61-112) a je v celém textu zřejmě nejcennější, neboť čtenáře seznamuje se skutečnostmi a okolnostmi vzniku a vývoje této svébytné tibetské disciplíny. Poslední části diplomové práce se zaměřují na muzeologickou praxi restaurace a uchovávání thanegk, jakož i na české realie. V příloze jsou cenné rozhovory a zmíněný katalog.

Velmi cenné jsou přepisy (a většinou i překlady) tibetské ikonografické terminologie, které se v našem písemnictví dosud v takové míře neužívaly a L. Gyaltso ji tak spoluvytváří; zásadní publikací je v tomto ohledu nedávno vydaná Kolmašova *Malá encyklopedie tibetského náboženství a mytologie* (Praha: Libri 2009, 228 s.), kterou ovšem v bibliografii autorka předkládané práce neuvádí. Zde si nemohu odpustit jednu terminologickou poznámku, která se týká používání tibetského slova *thangka* v češtině. Jde o to, že není jasné stanoveno jak uvádět tento termín v plurálu: slovo *thangka* bude podle vzoru branka (několik *thanegk*), nebo podle vzoru banka (několik *thangk*)? Osobně upřednostňuji první možnost, autorka preferuje možnost druhou. Není to nic zásadního, ale v budoucnu bude jistě zajímavé pozorovat, který tvar se ujme více a stane se jakousi normou. Dlužno říci, že není žádný logický či pragmatiký důvod pro první či druhou variantu, obě jsou dobré.

Celý text, nehledě na jeho nadstandardní rozsah, obsahuje velmi málo překlepů či chyb formálního charakteru, svědčí to o velké pečlivosti autorky. Přesto si nemohu odpustit několik kritických poznámek, či připomínek. V textu se uvádí: „*Paty* tak znázorňovaly určité teologické principy skryté za obřady“ (s. 31), autorka sice cituje G. Tucciho, ale i tak je ona věta problematická. Jednak výraz *teologie* v kontextu tantrického buddhismu zní podivně (europocentrický výraz vycházející z monoteistických náboženských tradic) a jednak není jasný příliš smysl věty; je tím myšleno, že principy se schovávají (skrývají) za obřady? Čili princip je vlastně skrytý obřad?

Dále na s. 36 místo „*mahápususovi*“ má být „*mahápurušovi*“ a na s. 59 místo „*abhiseka*“ má být „*abhišéka*“. Autorka říká na s. 67: „Phamodugpa Dordže Gjalpo (1110-1170), otec mnoha představitelů linie *Kagjüpa*“ – zde není jasné ono *otcovství*, neboť jak známo v Tibetu nebyl celibát univerzální, a tak mnozí mniši byli nejenom duchovní, ale i biologičtí otcové. Na s. 70, pozn. č. 370 se uvádí: „*Tulku* je zdvořilostní označení, které se původně dávalo malíři či sochaři, jenž byl emanací nějaké božské bytosti.“ Dlužno podotknout, že tibetský výraz *tulku* představuje ekvivalent sanskrtského pojmu *nirmánakája*, tedy jedno ze tří buddhovských těl (skrt. *trikája*). Nezpochybňuji tím platnost citovaného výroku, jenom ho doplňuji, resp. rozšiřuji. Na s. 73 a jinde bylo by dobré sjednotit psaní malířských stylů, tibetské jsou vždy s kapitálkou, neplatí to však pro čínské; na s. 114 Nikoliv „Nikolai Dudka“, ale Nikolai (autor ruského původu se mimochodem jmenuje Dudko, ale v citované německé knize je jeho jméno jako „Dudka“); na s. 120, pozn. č. 658 nikoliv „na Harvardě“, ale „na Harvardu“.

Jak jsem již uvedl, použitá bibliografie je velmi kvalitní, zahrnuje množství cizojazyčné literatury a jen stěží lze najít zásadní text, který by Lenka Gyaltsso neznala. Snad lze pouze doplnit k pasáži ohledně českých sbírek (s. 119-122), článek Heleny Honcoopové „Sbírký buddhistického umění v České republice“, in: Honzík Jan (ed.), *Jednota v rozmanitosti*, Praha: DharmaGaia 2010, s. 242-255.

Diplomová práce má velmi dobře promyšlenou strukturu, která čtenáře postupně seznamuje s nejpodstatnějšími aspekty jednoho fenoménu tibetských náboženství (autorka velmi správně a vhodně odlišuje buddhismus a bön), totiž *thangky*. Text je tak doposud nejrozsáhlejší a nejpodrobnější materiál o tibetské thangce v češtině. Pokud by se připravoval do tisku, což bych mimochodem vřele doporučoval, bylo by vhodné některé pasáže zkrátit, jiné doplnit o další relevantní literaturu a především dodat další ilustrace. Toto je však výhled do budoucnosti, nyní se zabývám diplomovou prací a s radostí konstatuji, že se jedná o text výjimečný a moje výše uvedené kritické poznámky nemění nic na celkovém hodnocení *výborně*; práci tudíž pochopitelně doporučuji k obhajobě.

doc. PhDr. Luboš Bělka, CSc.
Ústav religionistiky
Filozofická fakulta Masarykovy univerzity
A. Nováka 1
602 00 Brno
belka@phil.muni.cz